

บทที่ 1 บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันและสามารถพัฒนาศักยภาพได้หากได้รับโอกาสอย่างเสมอภาค เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มนุษย์จึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ สังคมใดก็ตามที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคมนั้นมีแนวโน้มที่จะมีความเจริญก้าวหน้ามากกว่าสังคมอื่นๆ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือการทำให้มนุษย์มี ประสิทธิภาพและมีคุณภาพในด้านการทำงานเพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติรวมทั้งการมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์และมีคุณธรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในแต่ละประเทศจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่เกิดและต่อเนื่องจนถึงตาย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดความจำเป็นพื้นฐานหลักๆ ไว้ 6 ประการ ได้แก่ ด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท้องถิ่นหรือบ้านเมือง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และจิตใจในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามไม่ว่าสังคมจะมีความเจริญก้าวหน้ามากเพียงใด จะต้องประกอบด้วยประชากรกลุ่มหนึ่งซึ่งถูกเรียกว่า “คนพิการ” รวมอยู่ในสังคมนั้น ซึ่งควรได้รับการดูแลเพื่อพัฒนาเช่นกัน เพื่อให้คนพิการมีศักยภาพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ตลอดจน มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

การดำเนินงานด้านคนพิการทั้งในประเทศและระดับนานาชาติได้พัฒนาอย่างมาก สำหรับประเทศไทยได้มีการวางแนวทางของดำเนินการเกี่ยวกับคนพิการ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ได้บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยรวมถึง ผู้ยากไร้ ผู้พิการทุพพลภาพ หรืออยู่ในภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นด้วย การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 10 วรรคสาม ระบุว่า “การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบ ความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง บัญญัติให้ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้คนพิการได้รับโอกาส สวัสดิการ การส่งเสริม การพิทักษ์สิทธิและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และได้กำหนดความหมายคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง

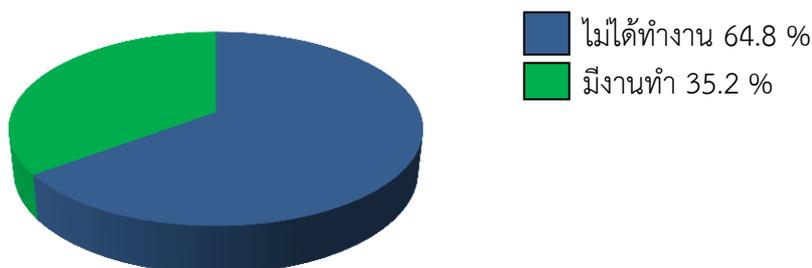
กับคนพิการ ดังนี้ คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับ มีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรม ในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตาม ประเภทและหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศ ซึ่งมีผลให้เกิด การส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการเกิดขึ้น คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและการพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ และในมาตรา 23 กำหนดให้มีการจัดตั้ง “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” เพื่อเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการ รวมทั้งการส่งเสริมและ สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยจัดสรรให้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง อีกทั้งได้มีการกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุน อาทิ มาตรา 24 ที่มาและ รายได้ของกองทุน มาตรา 25 และมาตรา 26 คณะอนุกรรมการบริหารกองทุน และอำนาจหน้าที่ รวมถึงมาตรา 30 ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน เพื่อทำหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน

ในระดับนานาชาติคือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เป็นกฏบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของ ตัวบุคคลและในความเสมอภาคกันแห่งสิทธิ และปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Declaration on Education for All) ซึ่งระบุว่าผู้ด้อยโอกาสทุกคนมีสิทธิที่ได้รับการศึกษาตามที่ พวกเขาต้องการ พ่อแม่ผู้ปกครองมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะได้รับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับรูปแบบ การศึกษาที่เหมาะสมที่สุดกับความต้องการ สภาพแวดล้อมและความประสงค์ของเด็ก

จากผลการสำรวจทางสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ.2550 พบว่า จำนวนประชากร ประมาณ 65.5 ล้านคน เป็นผู้ที่พิการประมาณ 1.9 ล้านคน ซึ่งเมื่อพิจารณาคคนพิการเปรียบเทียบกับ สัดส่วนของประชากรทั้งหมด พบว่า คนพิการที่เป็นเพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 1.53 และร้อยละ 1.31 ตามลำดับ) และมีคนพิการที่อาศัยนอกเขตเทศบาลมากกว่าในเขตเทศบาล (ร้อยละ 2.37 และ ร้อยละ 0.47 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคนพิการ สูงสุด (ร้อยละ 1.17) รองลงมา คือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 0.79) ภาคกลาง (ร้อยละ 0.52) ภาคใต้ (ร้อยละ 0.30) และกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 0.05) เมื่อพิจารณาคคนพิการเปรียบเทียบกับสัดส่วนของคนพิการ ทั้งหมด พบว่า คนพิการที่เป็นเพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 53.84 และร้อยละ 46.15 ตามลำดับ) และมีคนพิการที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมากกว่าในเขตเทศบาล (ร้อยละ 83.30 และร้อยละ 16.69 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคนพิการ สูงสุด (ร้อยละ 41.29) รองลงมา คือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 27.70) ภาคกลาง (ร้อยละ 18.48) ภาคใต้ (ร้อยละ 10.73) และกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 1.78) (<http://www.openbase.in.th/node/>)

แผนภาพที่ 1

ร้อยละของคนพิการอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกภาวะการมีงานทำ พ.ศ. 2550

เมื่อพิจารณาจาก รในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนมากที่สุดในประเทศ และอีกทั้งผู้พิการส่วนมากนั้นมีจำนวนของผู้ที่มีงานทำน้อยกว่าคนที่ไม่ได้มีงานทำ ดังนั้นการที่จะพัฒนาผู้พิการตามปรัชญาแนวคิดและกฎหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นให้มีประสิทธิภาพ สามารถฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นด้านอาชีพของผู้พิการแต่ละประเภท และข้อจำกัด ความถนัดของการประกอบอาชีพในแต่ละประเภทความพิการเพื่อให้ผู้พิการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป สามารถหารายได้เพื่อหล่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นด้านอาชีพและปัญหาในการประกอบอาชีพของผู้พิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นด้านอาชีพและปัญหาในการประกอบอาชีพสำหรับบุคคลออทิสติก: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

3. ขอบเขตของการวิจัย ดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นด้านอาชีพและปัญหาในการประกอบอาชีพของคนพิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1) ประชากร ประกอบด้วยคนพิการวัยทำงานที่จดทะเบียนคนพิการและอาศัยอยู่ในจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น (ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 9) จังหวัดอุบลราชธานี (ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 10) และจังหวัดนครราชสีมา(ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 11) จำนวนทั้งสิ้น 90,859 คน

2) ตัวแปรในการวิจัยประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้พิการ สภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นด้านอาชีพและปัญหาในการประกอบอาชีพของคนพิการในวัยทำงาน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะภาพ การดำรงชีวิต ประเภทของความพิการ ลักษณะความพิการ ประเภทของอาชีพ จำนวนรายได้/เดือน ที่อยู่ ภาระหนี้สิน การรับบริการกู้ยืมกองทุนฟื้นฟู

สมรรถภาพผู้พิการ และข้อมูลการรับบริการแนะแนวอาชีพ สภาพปัจจุบันได้แก่ ได้แก่ งานที่มีนายจ้าง งานที่ไม่มีนายจ้าง การรวมกลุ่มอาชีพ และความต้องการจำเป็นด้านอาชีพ

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นด้านอาชีพและปัญหาในการประกอบอาชีพ สำหรับบุคคลออทิสติก:กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1. บุคคลออทิสติกอายุระหว่าง 12-23 ปี ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน เช่น หูหนวก ตาบอด และพิการด้านร่างกาย ที่มารับบริการที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษ แบบเรียนรวมสำหรับบุคคลออทิสติกโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2555 จำนวน 7 คน โดยได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง และสามารถรับการฝึกได้อย่างต่อเนื่อง และผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจำนวน 7 คน

2. ครูผู้สอนวิชาพื้นฐานอาชีพประจำศูนย์วิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษ แบบเรียนรวมสำหรับบุคคลออทิสติกโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 8 คน และผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จำนวน 7 คน

2) ตัวแปรในการวิจัยประกอบด้วยสภาพการจัดการศึกษา ความต้องการจำเป็นด้านอาชีพ และปัญหาในการฝึกอาชีพของบุคคลออทิสติก

การวิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะเนื่องจากตามทะเบียนกลางคนพิการของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ตามกฎหมายเดิมยังไม่มีบุคคลออทิสติก และได้จัดบุคคลออทิสติกในความพิการประเภทพิการทางจิตใจและพฤติกรรมหรือออทิสติก งานวิจัยนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาคนพิการทุกประเภทในภาพรวมของก่อน เพื่อนำผลการวิจัยจากระยะที่ 1 มากำหนดขอบเขตการศึกษาศึกษาเฉพาะบุคคลออทิสติกได้

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 คนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ ออทิสติก หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆและมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

4.2 คนพิการวัยทำงาน หมายถึง คนพิการที่จดทะเบียนและมีอายุระหว่าง 15-60 ปี ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.3 สภาพปัจจุบันและปัญหาในการประกอบอาชีพของคนพิการ หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานของคนพิการ ประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะภาพ การดำรงชีวิต ประเภทของความพิการ ลักษณะความพิการ ประเภทของอาชีพ จำนวนรายได้/เดือน ที่อยู่ ภาระหนี้สิน การรับบริการกู้ยืมกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ และข้อมูลการรับบริการแนะแนวอาชีพ

4.4 ความต้องการจำเป็นด้านอาชีพ หมายถึง ความต้องการด้านอาชีพของผู้พิการ ตามความคิดเห็นของผู้พิการและผู้ปกครองของผู้พิการ

4.5 แนวทางในการประกอบอาชีพ หมายถึง การรับรู้ข้อมูลแนวทางการประกอบกิจกรรม เพื่อส่งเสริมรายได้ จากการรู้จักตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความถนัด ความสนใจ การรู้จักข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่ตนทำพิจารณาถึงความรู้ ทักษะ ความพอใจ และประสบการณ์ เพื่อการตัดสินใจ อันเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการอาชีพของตน ซึ่งจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอนอายุ ความพึงพอใจในการประกอบอาชีพ

4.6 การประกอบอาชีพ หมายถึง การทำกิจกรรม การทำงาน การประกอบอาชีพที่ไม่เป็นโทษ แก่สังคมและมีรายได้ตอบแทน โดยอาศัยแรงงาน ความรู้ ทักษะอุปกรณ์ เครื่องมือ วิธีการแตกต่างกันไปตามลักษณะอาชีพและตามลักษณะการประกอบอาชีพ มี 2 ลักษณะ คือ อาชีพอิสระและอาชีพรับจ้าง

4.7 อาชีพที่มีนายจ้าง หมายถึง อาชีพที่มีผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการ โดยตัวเองเป็นผู้รับจ้างทำงาน ให้ และได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง หรือเงินเดือน อาชีพรับจ้างประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย ซึ่งได้ตกลงว่าจ้างกัน บุคคลฝ่ายแรกเรียกว่า "นายจ้าง" หรือผู้ว่าจ้างบุคคลฝ่ายหลังเรียกว่า "ลูกจ้าง" หรือผู้รับจ้างมีค่าตอบแทนที่ผู้ว่าจ้างจะต้องจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างเรียกว่า "ค่าจ้าง" การประกอบอาชีพรับจ้าง โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นการรับจ้างทำงานในสถานประกอบการหรือโรงงาน เป็นการรับจ้างในลักษณะการขายแรงงานโดยได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่คิดตามชิ้นงานที่ทำได้อัตราค่าจ้างขึ้นอยู่กับข้อกำหนด

4.8 อาชีพที่ไม่มีนายจ้าง หมายถึง อาชีพทุกประเภทที่ผู้ประกอบการดำเนินการด้วยตนเอง แต่เพียงผู้เดียวหรือเป็นกลุ่มอาชีพอิสระเป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้คนจำนวนมากแต่หากมีความจำเป็นอาจมีการจ้างคนอื่นมาช่วยงานได้ เจ้าของกิจการเป็นผู้ลงทุนและจำหน่ายเอง คิดและตัดสินใจด้วยตนเองทุกเรื่อง ซึ่งช่วยให้การพัฒนางานอาชีพเป็นไปอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

4.9 การรวมกลุ่มอาชีพ หมายถึง ผู้ประกอบการที่มีความสนใจใกล้เคียงกัน ความสามารถใกล้เคียงกัน มารวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาชีพที่สนใจเหมือนกัน โดยรวมกลุ่มกันจัดทำผลิตภัณฑ์ หน่วยซ่อมบำรุง หรือหน่วยบริการต่างๆ ที่มีการลงทุนร่วมกันเพื่อสร้างกำไรร่วมกัน ที่จัดตั้ง อยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้ฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน สภาพการประกอบอาชีพของคนพิการในวัยทำงาน จำแนกตามประเภทความพิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.2 ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรพื้นฐานอาชีพที่สอดคล้องความต้องการจำเป็นของผู้พิการโดยเฉพาะบุคคลออทิสติก

5.3 เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการให้ความช่วยเหลือคนพิการในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและทราบอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและวางแผนช่วยคนพิการในด้านการประกอบอาชีพ ให้กับบุคคลพิการอื่นต่อไป